

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Quinta. Matrimonium, vel Sponsalia cum alio, seu alia contraxisse. parag.
5.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

5. Ailero Secundo, probabile item esse, illicitè, & invalidè emitti, ejusmodi Votum Castitatis, seu Cœlibatus post sponsalia, undè per illud ea nequaquam dissolvi.

Ratio hujus probabilitatis est, quia non sufficit quæcunque perfectio operis ad tollendam obligationem Justitiæ, qualis invenitur in sponsalibus, sed id debet in jure concedi, seu declarari ab Ecclesia. Cum igitur videamus, id certò Ecclesiam concessisse professioni Religiosæ, & consequenter ejus Voto, Voto autem simplici Castitatis, id clarè concessisse non videamus, consequenter dicimus, hoc Votum ejusmodi prærogativa carere. Dixi, clarè, nam Textus *In c. veniens. Qui Clerici, vel vocantes*, quem inducunt Doctores a allati num. 2. profectò aperte non loquitur, ut Castrop. b expendit.

6. Ex priore sententia sequitur, Sponsum emittentem post sponsalia hoc Votum, remanere, liberum ab illis, ipsaque sponsalia esse prorsus dissoluta, atque adeò alterum Sponsum, qui Votum non emisit, posse licitè, & validè aliàs Nuptias sibi procurare.

7. Ex posteriore verò sequitur, ejusmodi Sponsum non remanere liberum à sponsalibus, debere procedere ad Matrimonium, si alter velit, sponsaliaque ipsa non fuisse dissoluta Lege Castrop. qui advenit, hunc post Matrimonium reddere posse debitum, sed non petere, & obligari ad petendam dispensationem, ne permaneat in periculo continuo incontinentiæ.

8. Ex iis sententiis, elige quam mavis, modo advertas hæc dicta esse, præcendendo ab alio damno. Nam, si copulam quis v. gr. à Sponsa habuit, immò à quacunque cum promissione Matrimonii, sanè is, nec per simile Votum Castitatis antecedens, nec per consequens promissionem Matrimonii poterit à Nuptiis liberari, Sponsa nolente, sed de hac re dixi latè alibi. c

9. Denique Cajetanus indicat, etiam per merum propositum servandi Castitatem, seu vitam cœlibem, dissolvi licitè posse sponsalia, ita, ut, solo amore castè vivendi, possit Sponsus, vel Sponsa recusare Nuptias promissas. Sed non est à nobis audiendus, sicuti non auditur ab Averla, d Nam ejusmodi propositum, non inducit statim impossibilem cum Matrimonio, & tanta concessio à nullo jure illi facta esse probatur, & denique obli-

gatio orta ex Justitia, quæ invenitur in sponsalibus, vincit non potest à proposito exercenda cujuslibet virtutis, ad quam quis non obligatur.

§. V.

QUINTA CAUSA.

Matrimonium, vel Sponsalia cum alio contracta.

1. Certum est Primò, quando alter ex Sponsis Matrimonium de præsentibus cum alio contrahit (sanè cum peccato, quia, ut supponimus fidem sine causa sufficienti alteri datam frangit) valere Matrimonium, dissolutaque esse illa priora sponsalia, quamvis jurata, licitèque alterum posse sibi de alio conjugè providere. Ratio est clara, quia sponsalia priora non sunt impedimentum dirimens, cum tamen Matrimonium jam actu consistens (nam mortuo conjugè, an obligetur hic redire ad prima sponsalia dicam à numero 4.) dirimat aliud Matrimonium, cum illud reddat impossibile.

Quod si dictum Matrimonium, post prædicta sponsalia inritum, fuisset nullum, quia v. gr. contractum fuisset cum consanguinea; tunc certè illa non dissolverentur. Quare qui dictum Matrimonium attentavit, redire cogitur ad Sponsam, licet hæc non obligetur illum admittere, quia potest uti jure suo non servandi fidem illi, qui prius fidem frangere voluit.

2. Certum est Secundo, sponsalia posteriora inrita etiam cum juramento post sponsalia priora, esse ex se nulla. Ratio est, quia posteriora sunt illicita; ergo non obligantia, atque adeò nulla. Adde, in pari casu debere prævalere priorem promissionem, utpotè, tempore, præcedentem, juxta vulgatum jus. *Qui prior est tempore, prior est jure.* Non ita in Matrimonio; illud enim, quamvis post sponsalia cum alio inrita, contrahatur, est validum, atque adeò, cum Matrimonium sit vinculum indissolubile, semper tale remanebit, & sic semper excludit quæcunque sponsalia cum aliis.

Hæc sunt facilia, & quibuscunque obvia, supersunt tamen difficultates sequentes.

PRIMA

a Less.

Laym.

Sanch. a-
liques ap.

Ave. l. c.

Alii apud

Castrop. l.

c. p. 20. n. 6

b Castrop.

loc. cit. n. 5,

c Lib. 7.

Decal. c. 5.

§. 3. à nu.

34.

d Ave. l. c.

V. Septimo

demum.

PRIMA DIFFICULTAS.

An Sponsalia reviviscant?

3. Titius Sponsus Bertæ, Bertam deserens contraxit Matrimonium de præsentibus cum Antonia. Post duos annos Antonia excessit à vita (idem esset, si legitime professionem emisisset) Bertæ autem Titium compellit ad Matrimonium sibi ante duos annos promissum, obligabiturne, saltem in foro conscientiæ Titium illam ducere?

a Sanch. d. 1. matr. d. 48. no. 3. alique ap. Castrop. l. 1. mox citatur d. b Castrop. de spons. d. 1. p. 21.

4. Respondeo. Non obligari, docet Sanch. a obligari, docet Castropalaus. b Ratio Sanchez potissima est, quia, ut habent jura, c obligatio semel extincta non reviviscit: At jam illa sponsalia per Matrimonium cum alia contractum extincta fuere; ergo, &c. Adde, adesse aliquos Sacros Textus pro hac sententia.

5. Ratio Castropal. est, quia gratis dicitur, extinctam esse obligationem priorum sponsalium; fuit enim solum suspensa, donec duraturum erat impedimentum illud, id est, Matrimonium subsecutum cum alia conjugis; At, eo jam ablato, per mortem conjugis, suum effectum habere debet.

6. Confirmat Castropalaus sic. Si equum Petro promittas, vel vendas, qua promissione, vel venditione non obstante, Francisco eundem equum venderes, & traderes, Francisco equus erit, ut deciditur in d. jure; At si Franciscus equum tibi reddiderit, cui dubium erit, te obligatum esse Petro equum reddere, & priorem promissionem, & venditionem exequi, siquidem id facere potes; ergo ita in casu nostro.

7. Confirmari item potest alio exemplo, cui Sanch. l. c. pace tanti viri, valde frigide respondet. Sic enim argumentor: Is, qui vovit Castitatem, & deinde ducit uxorem, hac mortua, debet redire ad Votum promissum, ut omnes docent. Ergo pari modo, mortuo conjugē debet redire ad sponsalia antea rite promissa. Huic argumento, respondet Sanchez a serendo disparitatem, quia nimirum votum Castitatis est diversæ rationis à Matrimonio; at sponsalia, & Matrimonium non sunt rationis diversæ, unde non est mirum (ait) si hic extinguantur per Matrimonium sponsalia, ibi verò votum suspendatur dumtaxat. Ve-

rum, ut dixi, satis frigida est responsio. Quid enim ad rem hanc operari plus potest diversitas, vel identitas illa, si utrobique urget antea facta promissio?

8. Hæc sententia Castropalai, mihi magis animo sedet, illam Sanchez propter ejus, & plurium aliorum auctoritatem, non possum non vocare probabilem. Ad Textus, qui contra Castropalaum afferuntur numero 3. dic, per eos solum definiti, contrahentem cum aliqua Matrimonium de præsentibus non posse ab illa separari, ut priori Sponsæ nubat, quod certum esse jam dixi numero 1. At verò, an per dictum Matrimonium solvantur sponsalia antea celebrata, an potius suspendantur, nihil jura definiunt.

SECUNDA DIFFICULTAS.

Qua Sponsalia præferuntur, priora sine copula, an posteriora cum copula?

9. Cajus Catharinam desponsavit, mox per secunda sponsalia, utique cum peccato, promisit Nuptias Bertæ penitus insciæ priorum sponsalium, eamque sub hac promissione cognovit; & quia res occulta nequaquam fuit, ad Judicem confugiens utraque mulier, sibi exposcebat pro viro Cajum: quam ergo in utroque foro Cajus ducere obligabitur, præsertim nunc post Tridentinum?

10. Dixi (Bertæ penitus insciæ) nam, si scivisset, cum sic fuisset in culpa, non esset in utroque foro Bertæ ulla tenus audienda. Dixi item (post Tridentinum) nam antea (immo, & nunc ubi Tridentinum non est promulgatum) sponsalia per copulam transibant in Matrimonium de præsentibus. Quare tunc hic casus coincidisset cum præcedente affato numero 1.

11. Sed jam Respondeo ad casum propositum. Pontius, & alique, quos citat, & excipit Castropal. fluctuant, solvi priora sponsalia, idque propter damnum illatum posteriori Sponsæ, ob habitam cum Sponsæ copulam, quod damnum reparari non potest, nisi per subsequens Matrimonium. Quare in hac sententia Cajus est Bertæ concedendus, nisi forte idem Cajus Catharinam cognovisset; tunc enim prævalere non est dubium priora sponsalia.

10. San

a Sanoh. li. 1. matr. d. 49.
b Aversa l. c. V. Sex. 10.
 10. Sanchez a verò, & Aversa b alios citantes docent non dissolvi, adeoque Cajum in quocunque foro esse Catharinæ reddendum. Ratio est, quia jus prioris sponsaliti, ne unquam quidem, diminui potuit per secunda sponsalia injustè inita, & profus nulla, unde impedimentum publicæ honestatis non parientia. Cajus ergo alio modo, augendo dotem, consulat Bertæ.

c Dian. p. 11. tr. 2. ref. 70.

11. Illud faterur hæc sententia posterior, si fortè magnum periculum imminet Bertæ, Catharinæ vero nullum, vel leve damnum ex privatione conjugii cum Cajo, tunc per accidens prævalituram conditionem Bertæ, quatenus, ob charitatem, Catharina debeat priora sponsalia remittere, ut à damno tam gravi Bertæ liberetur. Atque hanc solam doctrinam fortasse admittit Diana, e si attentè legatur, quamvis, multis citatis, videatur esse in priori sententia.

d Lib. 7. in Decal. c. 5. §. 3. nu. 35.
 12. Objicies contra hanc posteriorem sententiam Sanchez. Diximus a alibi cum communitate sententia, si quis post Vorum simplex Castitatis Deo promissum violavit honestam puellam sub promissione Matrimonii, debere postponere Vorum, & puellam ducere. Ergo multò magis idem debet quis in simili violatione facere post sponsalia homini promissa.

13. Respondeo, disparitatem ibidem à me insinuatam fuisse, nam Vorum cum obliget ex virtute Religionis, circa Deum, qui non est tam rigidus exactor, ut homo, quique benigne judicatur suum jus remittere in concurrentia juris justitiæ, quod est homini servandum, non adeò urget, ut promissio facta homini, qui non facit suum jus remittere presumitur, quare hæc semper urget fortius. Alias Responiones lege apud Aversam citatum.

14. Objicies iterum cum Castropalao loco cit. contra hanc eandem sententiam Sanchez. Si equum Petro liberaliter promissum vendas Joanni, pretio accepto, & consumpto, equum Joanni tradere obligaris, *Argum. l. Quoties c. de re vindic.* Ubi res solum vendita uni, sed alteri, & vendita, & tradita, huic debetur. At per priora sponsalia te in Matrimonium promissisti, per secunda vero te quasi vendidisti recepto pretio copulæ; quin immò, & tradidisti te, seu corpus tuum, si non, quoad dominium, saltem quoad usum. Ergo

hæc secunda sponsalia exequi debes, non priora.

15. Respondeo, falsum est; priora sponsalia comparari posse promissioni liberali dando v. gr. equo; quamvis enim ea habuerint initium à libera voluntate; tamen cum sint onerosa, sanè obligantia sunt, & merè liberalia non sunt, posita repromissione alterius. Falsum item nihil pretii recepisse Sponsum in prioribus Sponsalibus, ut videtur supponere Castropalaus; recepit enim repromissionem, quasi pretium suæ promissionis. Falsum denique, se Sponsum quasi vendidisse, recepta copula, quasi recepto pretio; non enim potuit seipsum, quasi vendere huic, si antè, se, quasi vendiderat, seu, ut ita loquar, se inceperat vendere alteri. Neque faver præterea huic venditioni, Sponsum tradidisse usum sui corporis; cum enim id fuerit contra jus prioris Sponsæ, nihil absolute suum tradidit, at verè tuum equum tu Joanni tradidisti in exemplo adducto. Traditio igitur illius usus corporis nullam legitimam possessionem peperit, atque, ac non conlurgit possessio legitima, quando quis rem furto oblatam, etiam accepto pretio, alteri vendit, & tradit.

16. Ex dictis posterior, hoc est, Sanchez sententia est absolute præferenda. Verùm, si posterior Sponsa copulam passâ pareretur grave damnum, prior verò nullum, vel satis leve, rediret doctrina modo data num. 11.

TERTIA DIFFICULTAS.

An aliquando valeant secunda Sponsalia?

17. Franciscus sponsalia legitime inivit cum Antonia, deinde alia nova inivit cum Bertæ, sanè cum peccato. Sed quid deinde consecutum est? obiit Antonia, seu Religionem professâ est, seu libere, & volens recessit a sponsalibus, & Franciscus interrogavit Theologos, an obligaretur ex vi prædictorum Sponsalium posteriorum, quamvis cum peccato initorum, Bertam ducere?

18. Responder. Rebellius, e Franciscum obligari Bertam ducere, quia nova illa sponsalia, licet non valuerint eo modo, quo facta sunt, valuerunt tamen eo modo, quo valere potuerunt, juxta illud juris vulgatum: *Actus, qui non valet eo modo, quo fit, valet eo modo, quo potest*, ut supra f. diximus. At jam mortua priorè

priore Sponsa, potest valere, & effectum suum consequi posterior facta promissio; ergo debeat.

19. Verum respondent alii cum Castropalao, non obligari, etiam si juramentum adhibuit fuerit, quia illa nova sponsalia nullo modo valuerunt. Quare non possunt deinde fieri valida solum ob mortem, vel mutationem prioris Sponsæ, juxta illud non minus vulgatum juris. *Quod ab initio fuit invalidum, tractatu temporis non convalescit.*

20. Ad jus allatum à Rebello respondet hæc Castropalai sententia, illud esse verum, quando actus, dum fit, partim potest valere, partim non ita: nam tunc valebit secundum id, quod valere potest. At in casu nostro nullo modo, ne in parte quidem valida sunt illa sponsalia absolute facta.

21. Posterior sententia ex dictis, cum in illa convenient, Sanchez, & Pontius, alias oppositi, magnum signum habet, quod vera sit, & à nobis omnino excipienda.

22. Adverte tamen illud (absolute) quod modo dixi, nam, si nova sponsalia addita conditione, sic Franciscus iniisset: *Ego promitto tibi Berta conjugium, si foris Catharina mea Sponsa moriatur, seu remittat promissionem illi à me factam, seu Promitto tibi Berta conjugium pro tempore, quo legitime ero solutus à sponsalibus à me cum alia factis.* Si, inquam, sic sponsalia hæc nova iniisset, valida fuisset promissio, & tunc, mortua, vel animo mutata Catharina, obligaretur Franciscus ad ducendam Bertam, quia, si tunc ejusmodi intentionem habuit Franciscus, valide contraxit pro tempore illo futuro.

23. Quid, si esset, omnibus expensis, dubium, an Franciscus habuerit intentionem hanc?

Respondeo. Aversa loco citato ait, Franciscum debere præsumi, illam habuisse, atque adeo obligari ad ducendam Bertam; si enim præsumeretur non habuisse, præsumeretur delictum injustitiæ contra priorem Sponsam commississe: at in jure delictum nunquam præsumitur, nisi certo constet.

24. Verum, esto, nolim, nec possim præsumere Francisci delictum, & esto, sic debeat in judicio pronuntiare Judex, qui animum internum non videt, adhuc tamen *Tamburinus de Sacramentis.*

dubium remanet, an re vera Franciscus se obligaverit Bertæ, necne, & sic dubitatur de ipsa substantia obligationis, seu promissionis obligantis. Quare recurrit quaestio, an pro foro conscientia debeat prævalere certa libertas Francisci contra dubiam promissionem? Sed id in simili dictum à nobis est paulò ante.

b Sup. c. 1.
§. 4. n. 10.

QUARTA DIFFICULTAS.

Sponsalia inter impeditos sub conditione, si Papa dispensaverit, An prævalent posterioribus inita inter non impeditos?

25. Cæsar sciens Lucretiam sibi esse consanguineam, eam, nullo designato tempore, desponsavit sub conditione, *si Summus Pontifex dispensaverit.* Interim, antequam dispensatio expedita fuerit, nova sponsalia cum Berta nullo affecta impedimento contraxit. Obtena jam dispensatione, poteritne Cæsar Bertam potius (ut optat) ducere, quam Lucretiam?

26. Respondeo, mihi certum esse cum Diana, e posse, supponendo non adfuisse novum consensum in Cæsare post dispensationem impetratam. Ratio est, quia illa priora sponsalia nulla profus fuere, atque adeo posteriora fuerunt valida, & hujus ulterior ratio est, quia jus omnino prohibet sponsalia inter ejusmodi impeditos; sed ante impletam conditionem sunt impediti, ergo, &c. Adde, in re, quæ per leges eximitur à commercio humano, & ex facto, quod à jure improbat, nullam oriri posse obligationem, Ergo ex d. *Inter stipulantē §. Sacrum ff. de Verb. signif. l. cū lex ff. de Fidejuss.*

27. Quid si posteriora sponsalia cum Berta contracta fuissent post dispensationem jam expeditam?

Respondeo, esse distinguendum juxta superius dicta; Si enim sultineas, statim, ob-
e *Supra c. 3. §. 2. à nu. 10.*

D d d tione

ratione Dispensationis, Sponsalia Cæsaris, & Lucretiæ erunt, (habita dispensatione) statim valida, & observanda. Si verò sustineas, ob- tenta dispensatione, non statim convalescere Sponsalia, sed requiri novum consensum, seu ratificationem, quam in casu nostro supponimus, nequaquam adfuisse, remanent sponsalia priora cum Lucretia invalida, unde valida erunt posteriora cum Berta, atque hæc custodienda. Nos verò, quia utramque sententiam probabilem judicavimus loco citato, & iterum judicabimus infra, & ideo breviter dicimus, si sponsalia cum Berta fuerint, ante impetratam pro Lucretia dispensationem, contracta, Bertam fore uxorem Cæsaris, qui est casus allatus numero 25. Si verò fuerint inita post obtentam dictam dispensationem, qui est casus allatus hoc numero 27. dicimus esse probabile, quod Berta à conjugio Cæsaris sit repellenda, & quod Lucretia sit ad eju- dem conjugium advocanda, sed est item probabile contrarium, ut patet ex dictis: Adver- tendo semper, debere refarciiri damna, si, quæ facta sunt à Cæsare Sponsæ relictae, & præseindendo à copula, de qua jam modo dictum est.

§. VI.

SEXTA CAUSA.

Alterius, vel utriusque Fornicatio.

1. **S**I Sponsa, vel Sponsus (in hoc enim ut & in obligationibus Matrimonii, sunt pares) fornicetur cum alio, statim innocens, eti- am si Sponsalia juraverit, potest ab ipsis re- cedere; ut deciditur Cap. *b* Quemadmodum, & patet; Quæ enim est major fidei fractio, ob quam omnes concedimus, posse à sponsali- bus recedere, si hæc non est? Dixi (innocens:) Nam, qui delictum commisit, debet ex parte sua obligationem adimplere, si alter velit, ne scilicet ex sua iniquitate lucrum repor- tet.

2. Quid, si Sponsa verè per vim pateretur fornicationem, quem esse casum rarissimum dixi alibi? e
Respondeo, posse adhuc Sponsam eam de- serere, non quidem ob fractam fidem, quam in hoc casu non adfuisse, supponimus, sed quia Sponsa, etiam per vim violata, vilis no-

tabiliter efficitur, & probo veritur viro, fe- minam sic violatam ducere, idque cum peri- culo fortè alienam prolem alendi.

3. Dictum est (Sponsa) nam ex commu- niori sententia Sanchez, d Pontii, & aliorum non id concedimus, si Sponsus ex violentia cogetur aliquam cognoscere (si tamen vi- rum posse invicem ad hoc cogi, possibile sit, quod mihi, & Toletio e creditur est difficile) nam tunc, nec Sponsus fidem frangeret, cum ageret coactus, nec probrosum esset mulieri eum ducere, cum virum aliquam cognovisse, dedecus secundum hominum existimatio- nem non sit. Non ita, si idem Sponsus cogetur sodomitice pati, nam tunc, quia dedecus esset mulieri, ejusmodi virum pro suo habere, ideo judicat Castropalao, sob hanc solam ra- tionem, posse Sponsam illum talia passum ab se repellere; id, quod ego limitarem, quando res non est oeculta, ut etiam in similibus (quando caput ducitur solum à ratione dede- coris) dicendum est.

4. Quod dictum est de fornicatione, ex- tenditur Primò ad oscula, tactusque impudi- cos; per hæc enim, maximè, si sint frequentia, etiam fides frangitur, cum Sponsi promiserint Matrimonium, & omnia, quæ ad illud con- sequuntur.

5. Extenditur Secundò, ad fornicationem spiritualem, id est, ad hæresim. Alter enim po- test recedere, si novit alterum in hæresim in- cidisse: quod dictum limitat Castropalao, quando periculosum est Sponso innocenti, habitare cum hæretico, & quando sumus in loco, ubi delictum hæresis reddit hominem infamem, ut in Hispania, aliisque Catholicis Regnis. Equidem hanc limitationem, nec apud Sanchez, nec passim alios lego, & pro- fectò, etiam in Regionibus Hæreticorum non condemnarem, sed commendarem potius Sponsam, quæ nollet progredi ad Matrimo- nium ejus Sponsi, qui hæresim post Sponsalia amplectitur; nimis enim grave est cogi Ca- tholicam, ad nubendum homini diveriæ, & quidem falsæ Religionis, quem tamen ipsa Catholicum in sponsalibus elegerat.

6. Inquires. Fornicantibus utrisque, id est, Sponsa cum alio viro, Sponso autem cum muliere alia, possuntne utrique ad libitum à Sponsalibus resilire?

Respondeo. Communis opinio cum San- chez, i & cum Pontio, Coninck, Layman, d 55. n. 3. Gut-

a Inf. Tr. 4
de consen-
su c. 7. §. 3.

b Cap.
Quemad-
modum de
Iureju-
rando.

c L. 7. in
Dec. c. 6. §.
2. n. 5.
Sanch. lib.
1. matr. d.
55. n. 3.

d Pontii
11. c. 27.
n. 3.

e Toletio
c. 10.

f Castrop.
l. 1. m. c.
c. 1. n. 6.

g Castrop.
l. 1. de for-
nic. p. 2.
n. 11.

h Sanchez
loc. cit.

i Sanchez
d 55. n. 3.
Gut-